

мічного розвитку та узгоджуватись з відповідною соціально-економічною політикою держави. І тільки досягнувши третього етапу, можна говорити про становлення соціальної держави в нашій країні.

*А. А. Грищенко, канд. екон. наук, доц.,
кафедра міжнародної економіки,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Поряд із підвищенням конкурентоспроможності та конвергенцією регіонів, транскордонне співробітництво визначене пріоритетним напрямом розвитку регіональної політики Європейського Союзу до 2013 року та нової економічної стратегії ЄС: Європа — 2020, а також є важливим елементом Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року. Важлива роль у розвитку транскордонного співробітництва у політиці ЄС, протяжність кордону якого з Україною становить 1390 км, призводить до зміни архітектури всього євроінтеграційного простору. Тому розуміння логіки транскордонної регіональної інтеграції на внутрішніх і зовнішніх кордонах ЄС набуває особливого значення для аналізу взаємодії України, зокрема західних областей, із сусідніми європейськими країнами в реалізації територіальних і галузевих програм їх господарської діяльності.

Необхідно відмітити, що незважаючи на вагомі теоретичні і прикладні розробки даної проблематики вітчизняними і зарубіжними ученими, які сформували наукові підходи до розкриття методологічної основи економічної категорії «транскордонне співробітництво», його сутності, форм, інституційних інструментів і місця і ролі у політиці ЄС та України, зокрема Д. Лук'яненка, Т. Кальченка, А. Поручника, Ю. Гайдай, В. Будкіна, М. Долішнього, В. Новицького, А. Філіпенка, А. Гальчинського, Н. Микули, Н. Луцишиної, І. Студеннікова, Ю. Макогона, В. Ляшенка, В. Чужикова, М. Епскірхена, Н. Лебуна, Г. Рау та ін., залишаються недостатньо дослідженими питання узагальнення трактування поняття транскордонного співробітництва, виявлення закономірностей

і тенденцій його розвитку в сучасних умовах європейських регіональних процесів.

Необхідність уточнення поняття транскордонного співробітництва зумовлена використанням у міжнародних і вітчизняних нормативних документах, а також у наукових працях різних за значенням термінів для визначення однієї і тієї ж за змістом форми міжнародних економічних відносин. Звідси досить часта підміна одного поняття іншим, зведення «транскордонного співробітництва» до більш вузького за змістом «транскордонного економічного співробітництва», «транскордонного співробітництва» — до «прикордонного співробітництва», «прикордонного співробітництва» — до «інтеррегіонального співробітництва», «інтеррегіонального співробітництва» — до «міжтериторіального співробітництва». І хоча всі ці поняття взаємоблизькі, та все-таки — не тотожні.

Слід підкреслити, що нормативне визначення поняття транскордонного економічного співробітництва в офіційних документах, як України, так і ЄС, не сформульоване, замість його використовується термін транскордонне співробітництво, який є більш широким за змістом і включає, в тому числі, економічну співпрацю прикордонних територій сусідніх країн. Зокрема, в Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, що була прийнята у 1980 році країнами-членами Ради Європи і ратифікована Верховною Радою України 14 липня 1993 року, під транскордонним співробітництвом розуміються: «спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або кількох Договірних Сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей».

У свою чергу, в Законі України «Про транскордонне співробітництво» надається його наступне визначення: «транскордонне співробітництво це — спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством». Як бачимо, даний закон на відміну від вказаної Європейської рамкової конвенції чітко виділяє в понятті транскордонного співробітництва економічну сферу та-

кої співпраці, що є позитивним і вагомим, оскільки в більшій мірі відображає різноманітну сутність прикордонних взаємних стосунків країн-сусідів.

Разом з тим, на наш погляд, дане визначення доцільно доповнити елементом координації, оскільки без нього таке співробітництво або взагалі неможливе, або воно є набагато менш ефективним.

У цьому контексті слід звернути увагу, що в Законі України «Про транскордонне співробітництво» необхідність координації спільних дій його суб'єктів нормативно закріплена п'ять разів. Наприклад, у статті 6 названого закону вказується: «Загальну координацію транскордонного співробітництва та контроль за додержанням законодавства з питань транскордонного співробітництва здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики. Інші центральні органи виконавчої влади беруть участь у координації та розвитку транскордонного співробітництва відповідно до їх компетенції». Крім того, майже у всіх статутних документах єврорегіонів, як найбільш розвинутої організаційної форми транскордонного співробітництва європейських держав, передбачається координація реалізації спільних програм і проектів соціально-економічного розвитку між членами єврорегіону. Координація розвитку національних економік, у тому числі транскордонного і євро-регіонального співробітництва, визначена також як основний інструмент реалізації нової економічної стратегії ЄС Євро-2020.

У даному контексті важливе значення має нова економічна стратегія ЄС «Європа — 2020», метою якої є вихід його країн із глобального фінансово-економічного «шторму» й розвиток ЄС до 2020 року. Вказана стратегія, зокрема, одним із заходів передбачає усунення транскордонних регулятивних і податкових бар'єрів і створення на цій основі спільних підприємств, що за прогнозами Європейської Комісії дасть змогу отримати 94 млрд євро в структурі ВВП Євросоюзу. Це є найбільшою сумою, яка очікується від реалізації інших заходів стратегії (25-відсоткове зменшення адміністративного тиску — 75 млрд євро; адаптація директиви з послуг — 63 млрд євро; лібералізація ринку електроенергії — 50 млрд євро тощо).

З огляду на важливу роль у сучасних європейських регіональних процесах такої організаційної форми транскордонного співробітництва, як єврорегіон, виникає необхідність уточнення його поняття. В науковій літературі одним із найбільш обґрунтованим визначенням єврорегіону є наступне: це — організаційна форма

співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво. Разом з тим, на наш погляд, дане поняття необхідно доповнити постановкою мети такого співробітництва, сформулювавши її наступним чином: «з метою об'єднання зусиль в економічній сфері, розбудови соціальної, інформаційної та виробничої інфраструктури, будівництва та модернізації інфраструктури кордону, розвитку транспортної мережі, наукової та культурної співпраці, охорони навколишнього середовища».

Як показує вивчення статутних документів (статуту, установчих угод, додатків, доповнень тощо) семи діючих на кордонах України євро регіонів: «Буг», «Карпатський», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Ярославна» та «Слобожанщина» вони були створені і функціонують в основному саме із вказаною метою. Наприклад, згідно установчих документів: Угоди про створення Транскордонного об'єднання «Євро регіон «Буг» (підписана 29 вересня 1995 року) з Доповненнями від 15 травня 1998 р. та Додатком від 22 вересня 1999 р. його головною метою діяльності є активізація розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між учасниками євро регіону (Люблінське воєводство Республіки Польща, Брестська область Республіки Білорусь, Волинська область, Жовківський і Сокальський райони Львівської області України).

Аналіз сучасних тенденцій у зовнішньоекономічній діяльності областей України показує на певні позитивні результати співробітництва з адміністративно-територіальними одиницями сусідніх держав, у тому числі у формі євро регіонів: збільшення кількості спільних підприємств та обсягів інвестицій, створення нових робочих місць при реалізації транскордонних проектів тощо. Разом з тим темпи розвитку транскордонного співробітництва та рівень участі в ньому українських регіонів є недостатнім та потребують подальшого удосконалення.

Для підвищення ефективності транскордонного співробітництва та функціонування євро регіонів з боку України необхідно вдосконалення організаційної та інституційної складової їх діяльності.

Крім того, незважаючи на глобальну фінансово-економічну «бурю» 2008—2009 років та складну соціально-економічну ситуацію в ряді країн ЄС, що склалася у 2011 році (Греції, Португалії, Іспанії та ін.), що змусила країни-члени ЄС спрямувати значні бюджетні кошти з метою відновлення власних економік,

для розвитку транскордонного співробітництва важливе значення має ефективне впровадження в Україні програм допомоги ЄС транскордонного спрямування: програми сусідства в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства; програми прикордонного співробітництва згідно Європейського інструменту сусідства та партнерства; програми Східне партнерство. При цьому відповідно до Регламенту Європейського парламенту та Ради ЄС від 24 жовтня 2006 року № 1638 запроваджено окремий компонент Європейського інструменту сусідства та партнерства — програми прикордонного співробітництва на 2007—2013 роки.

М. С. Руденко, канд. екон. наук, доц.
кафедри політекономії, голова профспілки співробітників,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Т. Г. Кицак, канд. екон. наук, доц.,
кафедра управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ПОБУДОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

За роки, що минули від часу проголошення незалежності України, у нашій державі сформувалось суспільство, якому притаманний дуже високий ступінь нерівності — за доходами, за доступом до базових соціальних послуг (інформаційних, комунікативних, освітніх, медичних, соціальних тощо), за станом здоров'я, ризиком смерті і тривалістю життя, за умовами та якістю життя, за становищем на ринку праці.

Сучасне трактування нерівності передбачає вихід за межі суто економічних параметрів — виокремлюють нерівність економічну, соціальну, політичну і етнокультурну. Окремі групи населення можуть потерпати від конкретного виду нерівності внаслідок обмеження своїх прав, але найгостріші прояви